

[Transcript] DS Vandaag / Is de rol van Frankrijk in Afrika uitgespeeld?

Dit is Vandaag, de dagelijkse podcast van De Standaard. Ik ben Alexander Lippenveld. Mali, Burkina Faso en nu ook Niger en Gabon. In Afrika vindt de ene na de andere staatsgreepplaats.

De VN-baas noemt het zelfs een coup-epidemie. De rode draad gaat allemaal om vormalige Zijn de haatgevoelens tegen Frankrijk er dan zo groot en is de rol van Frankrijk en Europa in Afrika definitief uitgespeeld.

Op 30 augustus grepen militairen in Gabon de macht en zette de president Ali Bongo onder huisarrest.

Gabon was daarmee al het zevende Afrikaanse land waar sinds 2020 een coup is gepleegd. Er was Mali.

Kine.

We hebben geïnteresseerd om de constitutie te verdienen. We hebben ook geïnteresseerd om de government te verdienen.

Soudan.

Burkina Faso.

En vorige maand nog Niger.

Koen Vidal, chef van onze buitenland redactie. Dat is een indrukwekkend lijstje.

Het lijkt wel als of in Afrika een handboek hoepleeg ik een staatsgreep rondgaat vertellen.

Dat klopt er wordt in de rato over een epidemie gesproken.

Het ene land infecteert het andere.

En zeker wat betreft het draaiboek van zo'n staatsgreep is dat het geval nu het recept is meestal vrij simpel.

Het is een groep hoge plaatste militairen die het gebouw van de televisie bezetten.

Die de president onder huis arrest plaatsen en die aan de bevolking aankondigen van de kek.

In het belang van het land zijn wij nu aan de macht goeiemorgen.

En je ziet ook weinig verzet in de landen zelf.

In tegendeel je ziet vrij snel al dan iets georchestreerd.

Mensen op straat komen die de coup toejagen.

Het lijkt wel als of er echt een domino ingaan gezet is.

Inderdaad, ik denk dat Mali een veelzeggend voorbeeld is.

Misschien ook wel het belangrijkste land van de dominobeweging die je net beschrijft.

Dat was al een jaar of drie geleden.

En daar komen zowel alle elementen van de cocktail al in samen.

En dat is natuurlijk een heel complexe cocktail.

Het heeft voor een belangrijk deel te maken met een toenemende allergie voor Frankrijk.

Maar het heeft ook te maken met geen en invloed van Rusland en Wagener.

Heel veel ingrediënten die ervoor hebben gezorgd dat die cocktails ontploft zijn.

Die lichten we straks uit.

Steunen die koeplegers elkaar dan ook?

Ja, sommige wel.

Bijvoorbeeld Mali, Burkina Faso, Niger.

Daar zie je de jets van de nieuwe heersers over in weervliegen.

Je ziet samenwerkingverbanden ontstaan.

Vaak ook aangemoedigd door Russel en Wagener.

[Transcript] DS Vandaag / Is de rol van Frankrijk in Afrika uitgespeeld?

Je ziet ook verklaringen in de zin van, ja, kijk, dat was dan na de Stadshreef van Niger het geval. Als andere Afrikaanse landen het wagen om deze Stadshreef ongedaan te maken door een interventie, dan gaan wij ook tussenkomen. Mali heeft gezegd van, kijk, dat gaat niet gebeuren, want dan gaan wij Niger-militaire bijstaan. Dus in die zin zien we wel een samenwerking. Nu, in andere gevallen, Gabon is misschien wel een buitenbeentje in de zin van, het zit niet in de regio van Sahel. Je ziet ook niet echt verbanden ontstaan tussen de nieuwe leiders en die van Mali bijvoorbeeld. Maar je ziet wel dat Franse element terugkomen. Het antifranse gevoel als catalisator voor die Stadshreef. Dus die antifranse gevoelens, dat is hetgeen die landen bent, maar Frankrijk is daar nu toch al heel lang weg kon. Wel, Frankrijk is nog economisch heel aanwezig. Grote bedrijven zoals Total Energies, maar ook de groep Bolloré, infrastructuur enzo, die hebben echt hele belangrijke investeringen daar. Politiek is het minder uitgesproken dan vroeger. Toen het kolonisch waren. Toen het kolonisch waren, maar ook daarna is er een hele periode geweest dat Frankrijk echt wel nog vergaande controle had op die regimes, op allerlei manieren. En dat heet dan de Franse-Afrik. Ja, Franse-Afrik is een beetje de magic word in heel dit verhaal. Franse-Afrik is een hele traditie die eigenlijk, na de Tweede Wereldoorlog en met de onafhankelijkheidsbeweging in Afrika, is ontstaan. En dat eerst eigenlijk van de periode Charles de Gaulle. En Charles de Gaulle heeft een man aangesteld, Jacques Focca, zijn hele bekende notware man in Frankrijk. Hij was staatssecretaris voor Afrikaanse zaken. Hij was niet verbonden met het ministerie van Buitenlandse zaken, maar rechtstreeks met de president. Waarom was dat belangrijk? Ten eerste, en dat blijft toch tot op de dag van vandaag, economisch. Frankrijk is die landen als economische winkewesten blijven zien, omdat ze zoveel grondstoffen hebben, olie, uranium, goud enzovoort. Frankrijk heeft er altijd voor gezorgd dat dat veiligsteld werd. En dus rechtstreekszaak van de president.

[Transcript] DS Vandaag / Is de rol van Frankrijk in Afrika uitgespeeld?

Ook een heel occulte sfeer zit daar rond.
Occult in de zin van de Franse bisten,
die altijd waarmee ze bezig waren daar,
op Telizee met Afrika.
Dat ging over miljarden.
Daar zijn ook miljarden verduisterd geweest.
Verschillende schandalen zijn daar uit voortgekomen,
omdat er zoveel geld bij betrokken was.
Partijschandalen enzovoort, partijfinanciering.
Een bijzonder belangrijke speler van de Franse Afrika was Elfakitaine.
Nu tot al energies, maar altijd een van de grote spelers van de Franse industrie.
De PDG, dus de CEO van Elfakitaine,
was heel nauw betrokken bij de controle van die Afrikaanse landen.
Het was zelf een figuur uit geheimdienst,
dus het was heel geleerd ook met de macht.
Dat heeft Frankrijk heel veel geld opgeleverd.
Je ziet ook tijdens de Koude Oorlog,
werd dat misschien nog hermetischer,
omdat het enige wat Frankrijk moest garanderen aan het Westen was,
oké, die potentaten, die regimes in onze Afrikaanse landen,
die moeten vooral naar onze kant blijven staan, goedke goed,
en zich niet laten verleiden door de communisten.
Dat is het hoogtepunt van de Koude Oorlog.
Maar daar had je die regimes die eigenlijk gewoon in het Westen moesten blijven,
in de Westense invloed,
en verder konden doen wat ze wilden qua corruptie,
geld achterover slaan, ook geweld naar de bevolking.
En dat was allemaal oké.
Dus dat heeft jarenlang geduurd.
De bevolking heeft daar ook wel van afgezien.
Ja, natuurlijk.
Want er waren weinig kansen voor mensen die niet tot die elite behoorden.
Dus veel frustraties hebben zich toen al opgehoopt.
Het is een beetje zoals met aarbeving,
de tectonische kracht die we nu naar buiten zien.
Spattend is opgebouwd gedurende decennia.
De Frankrijk is, zeg maar,
een beetje soepler geworden de afgelopen jaren
in de zin dat dat politiek hermetische, dat is wel wat losgelaten.
Mitte Gaan is een beetje een overgangsfiguur.
Die gaat dat aan de ene kant nog heel erg.
Einde Koude Oorlog ook natuurlijk.
Einde Koude Oorlog heeft het belang dat ze aan onze kant bleven,
werd iets minder.

[Transcript] DS Vandaag / Is de rol van Frankrijk in Afrika uitgespeeld?

Mitte Gaan heeft toen gezegd van, kijk,
jullie moeten nu democratiseren
om aan zijn kant te kunnen blijven staan,
om aanspraken te kunnen maken op financiële hulp enzovoort.
Dus vanaf moment zie je dat het een beetje losgelaten wordt,
maar meisje inzins niet voor wat betreft het economische.
De economische is altijd cruciaal gebleven.
Je zegt dat die spanning is opgebouwd,
die is dan wat afgenomen, zeg maar,
maar het komt nu wel tot uiting.

Waarom nu?

Een aantal factoren.

Ik denk, de belangrijkste factor naar mijn mening
wordt misschien het minst gesproken.

En dat is die bevolking zelf en dan vooral de jongeren.

En er zijn heel veel jongeren in die landen,
menen van 50 procent,

dat zijn niet meer de jongeren van 20 jaar geleden.

Deze jongeren hebben internet, hebben sociale media,
weten wat er te koop is in de wereld,

zijn zeer goed geïnformeerd,

kijken naar het Westen

en tegelijkertijd zijn ze erg arm.

Hun toekomstmogelijkheden zijn nog altijd afgesneden
door elites en door regimes

die de koek onder elkaar verdelen.

Binnen een heel kleine elite.

En de rest van de bevolking blijft buiten beschouwing.

Die frustratie is er om toegenomen.

In die zin is Macron ook wel een beetje
een tragische figuur in dit geheel,
omdat Macron is...

Hij is wel een beetje onduidelijk,

maar hij heeft ook wel signalen gegeven van,

kijk, ik wil weg van die arrogantie,

ik wil weg van die heerschappij,

ik wil partnerschappen,

ik wil samenwerken enzovoort,

zoals Macron in maart nog in Gabonzij.

In Gabon, zoals ieder geval,

La France is een interlocuteur neutre

en dont le rôle n'est pas d'interférer

dans des échanges de politique intérieure.

Je ne suis venu investir personne,

[Transcript] DS Vandaag / Is de rol van Frankrijk in Afrika uitgespeeld?

je ne suis venu témoigner que mon amitié
et ma considération à un pays et un peuple frère.
We zitten op een punt
dat vele mensen in de landen waarover we het hebben,
dat niet meer geloven.
Ook al zit daar misschien iets op recht in qua Macron,
maar er zit ook wel hypocrisie in.
En hypocrisie legt hem in het feit
dat voor Macron blijft
dat economische, dat veiligstellen
van de olie van het uranium
toch ook wel een heel belangrijk element
en hij wil dat niet zomaar loslaten.
En dan heb je beter een autocrat aan de macht
in zijn opzicht.
Dat is ook de grootste kritiek die je hoort,
want er wordt gezegd van de Franse geheimdienst,
die staatschripen niet zien aankomen.
Nu, dat zegt veel.
Het probleem is waarschijnlijk
dat ze zich te veel qua informatie,
qua netwerken gefixeerd hebben op die elitis
en op de regimes die er op dat moment waren.
En te weinig sensoren hebben gehad
om die sociale veranderingen in de samenleving
om daar een goed gevoel,
ze missen die sensoren,
die voelsprietten waren afwezig
voor een groot deel.
En ze hebben daarnaast gekeken.
Ze hebben eigenlijk voor de gemakkelijkste oplossing gekozen.
Ze hebben regimes in stand gehouden
die voor Frankrijk
konden zorgen dat de grondstoffen
aan de laagste prijs werden geleverd.
Nog altijd een soort win-gewestelement.
Je haalt die arrogantie,
die neerbuigendheid al aandier,
historisch is vanuit Frankrijk,
maar je hoopt wat tegenover Afrika.
Misschien is Macron daar niet de beste persoon voor
om te stoppen met die arrogantie.
Hij straalt dat toch uit.
Het is ook een persoonlijk trek

[Transcript] DS Vandaag / Is de rol van Frankrijk in Afrika uitgespeeld?

die hem in de Franse politiek verweten wordt.
Maar hier kun je ook wel spreken
van echt een politieke fout.
Want als je aan de ene kant aankondigt
van ik wil partnerschappen,
ik wil op hetzelfde niveau met jullie praten,
maar als de plekertijd zegt van
zonder Frankrijk hadden jullie landen
niet meer bestaan of niet meer rechtgestaan.
Si la France n'était pas intervenu,
si nos militaires n'était pas tombé
au champ d'honneur, en en afrique.
Nous ne parlerions pas aujourd'hui ni de Mali,
ni de Burkina Faso, ni de Niger.
Ces états n'existeraient plus
aujourd'hui dans leur limite territoriale.
Dat klinkt wel extreem arrogant
en dat spreekt elkaar ook tegen.
Dat heeft bijgedragen
bij explosiviteit van de situatie.
Dat kun je zeker zeggen.
Mogen we zeggen dat de rol van Frankrijk
in de Sahel en in uitbreiding
in heel Afrika uitgespeeld is?
Dat zal best kunnen.
De beweging die is ingezet
met die staatschrepen
is misschien ook nog geen einde
aangekomen, de Franse vrezes
voor wat gebeurt er in Cameroon.
Op afstand lijkt dat een stabiel land,
maar het is helemaal niet zo stabiel
als het lijkt.
De politieke spanning op
en ook die antifransche gevoelens
zijn daar reëel.
Het mechanisme is ongeveer hetzelfde.
Ook daar zijn de grondstoffen
en de belangen in havens
en cruciaal voor de Franse.
Dat verklaart waarom ze er nog zijn.
Een ander land
waarvoor men in Frankrijk fredestisch
kon go Brazaville,

[Transcript] DS Vandaag / Is de rol van Frankrijk in Afrika uitgespeeld?

belangrijk ook weer voor de olie.
Aan de domino is misschien nog geen einde gekomen.
Ik denk niet
dat die antifransche gevoelens snel
zullen gaan liggen.
Ook omdat, zoals ik net al zei,
opgepookt worden door Rusland
en ook, dus minder opvallend
voor de buunen, maar China
is gewoon een bijzonder belangrijk land
en die spelen minder
op de provocatie enzovoort.
Maar die zijn wel
een enorme koek van de economie
aan het nemen. Ze zijn veel groter
dan Frankrijk ondertussen.
En ze werken ook op een andere manier.
Over mensenrechten, ze zijn niet bezig
over democratisering. Nee,
ze beloven gewoon grote infrastructuur,
projecten, wegen,
hospitelen enzovoort
om die te bouwen, om die een soort van
bouwpakketten daar te zetten. Heel snel
wat die Afrikaanse leiders ook goed uitkomt
want daar kunnen ze mij aanpakken.
Inderdaad voor de toegang tot die grondstoffen.
Dat is goed, de Chinese werken
en hoe ze in ganz Afrika
bijzonder belangrijk
en de grootste speler aan het worden zijn.
Ze zijn wel van Frankrijk daarmee uitgespeeld.
We zullen zien, maar hij zal
wel kleiner worden. En hij was al veel aan het
verkleinen. Het aandeel
in de internationale handel met de Sahelland
was op een bepaalde moment 10%
en hoger.
Nu wordt dat geschat op 5% en het zal dus
nog afnemen. Dus ja,
dat is aan het verdwijnen. En misschien
zit het ook wel
bij Frankrijk
dat lijkt niet allemaal

[Transcript] DS Vandaag / Is de rol van Frankrijk in Afrika uitgespeeld?

heel pijnlijk te zijn
en ze hebben daar moeite mee. Tegelijkertijd
is Frankrijk
ook al een hele tijd aan het herorienteren.
Dat is een beetje zoals België ook.
Congo was op dat moment bijzonder belangrijk
en dat is allemaal heel pijnlijk
geweest enzovoort. Maar nu
België is ge-
focussed voor het grootste deel
van onze politiek energie, gaat naar de
Europese Unie. Voor Frankrijk is
dat niet anders.
En misschien is dat goed,
dat Frankrijk niet meer de grote speler is,
de Europese Unie.
En daar ligt misschien een nieuw verhaal te schrijven.
In de zin van ga je nog altijd focussen
op die grondstoffen en trapje in de val van
het verleden. Of probeer je toch iets nieuw
in Afrika uit te bouwen
met een andere visie, met toekomstvisie,
met aandacht voor klimaat en vooral
met aandacht voor de kwaliteit die
er binnen die bevolking is en die niet
aangesproken wordt.
Dat is het grootste probleem. Maar dat moeten we wel
opboxen tegen de wapens van Rusland
en de wegen
van China. Dat is
niet eenvoudig. Dat zal niet eenvoudig zijn
en op korte termijn zal dat bijzonder moeilijk
zijn. Maar
het verhaal van Rusland is ook niet zo'n
duurzaam verhaal.
Dat is nu al aan het afbrokkelen omdat
het vooral gestuurd werd door Wagner.
Het Huulingen leger.
Wat gaat daarmee gebeuren? Toen dit vooral
begon, was Wagner een
dependantse van het Russische leger.
Ook wat wapenleveringen enzovoort.
Dat is nu weggeknipt.
Wat gaat er met Wagner gebeuren?

[Transcript] DS Vandaag / Is de rol van Frankrijk in Afrika uitgespeeld?

Dus het Russisch verhaal is niet zo duurzaam.
Is dat van de Chinese
duurzaam? Dat valt ook nog te bekijken.
Omdat het ook wel neerkomt
op hetzelfde...
Er blijft een soort grondstoffenroof.
We gaan veel Afrikanen daar op lange termijn
gelukkig mee zijn.
Vanaf moment dat ze weten dat het
heil ook niet van de Chinese komt, komt daar
ook wel spanning op. In bepaalde landen
is er al spanning. Je zag bijvoorbeeld
dat in geval van een economische crisis
dat die Chinese bedrijven van
de ene dag op de andere vertrokken
uit die landen. En als de economie weer
aanswenkelijk kwamen ze weer terug.
Ze zitten niet echt in met afrikaanse
arbeidskrachten. Die projecten worden
ook niet gebouwd door afrikaanse
arbeiders, maar door Chinese
importarbeid. Is aan duurzaam verhaal
ik denk het niet. Ik denk wel
persoonlijke mening dat Europa er goed aan zou
doen om
een heel intelligente, slimme
manier zijn afrikaanse
rol te definiëren.
Met de belangen van de afrikaanse
bevolking centraal.
Dat is absoluut de duurzaamste.
En wat is de rol van de Amerikanen?
Dat is nu de enige grootmacht die we nog
niet gehad hebben, maar het is niet
dat zij hier afzijdigen.
Nee zeker niet. Dat is heel interessant
om te bekijken hoe dat gaat
evolueren. De vreemde staten zijn
Frankrijk al een hele tijd aan het
wegduwen in Sub-Saharan-Afrika.
Het is begonnen onder Bill Clinton.
Hij heeft veel opvallende reizen gemaakt
met
bijzonder veel PR daaronder

[Transcript] DS Vandaag / Is de rol van Frankrijk in Afrika uitgespeeld?

Oeganda enzovoort. Maar zo het grensgebied van waar de Franse invloed zat. Het heel het Rwanda verhaal dat Frankrijk ook al zijn invloedselement lange tijd heeft gezien. Daar hebben de VS, hebben gewoon Frankrijk weggeduwd. Je zit het nu ook in Niger, waar de Amerikanen een belangrijke basis hebben om de jihadisten te bestrijden. Er zijn veel voorzichtiger rond die machtsomwenteling dan de Franse veroordelen uit en willen dat niet. En zijn heel gespiegde taal aan het ontwikkelen. De Amerikanen zijn zeer low profile. We willen vooral hun basis daar behouden en met die militaire basis komt ook wel behoorlijk wat invloed mee die ze in de toekomst kunnen uitspelen. Een strijd tegen de jihadisten is redelijk succesvol. Niger is het enige land waar de jihadisten niet op gang hebben gekend. Dus ja, de VS zien ook wel een toekomst in Sub-Saharan-Afrika, maar spelen het low-key voorzichtig en op de lange termijn. Tot slot kan het ooit tot een volwaardig partnerschap komen waarbij iedereen wel bijvaart. De vraag is, dat is misschien confronterend voor ons of wij dat willen. Want dat betekent eerlijk partnerschap, betekent niet alleen dat we op een bewassen manier met elkaar politiek praten, maar dat we ook een eerlijk economisch partnerschap aangaan en dat we

[Transcript] DS Vandaag / Is de rol van Frankrijk in Afrika uitgespeeld?

onze handel op een andere manier
gaan voeren.
Wat er ook neerkomt, dat
nog China, nog Rusland, nog Frankrijk,
nog Europa
kan volhouden dat we die grondstoffen
aan de laagste prijs uit die landen blijven
sleuren en dat wij er dan duur
gewerkte producten van maken.
Daar zit een
belangrijke knop die
opgelost moet worden en de vraag is of
daar de politieke wilde
voor is.
Natuurlijk, om dat niet te doen, dat heeft
een prijs, dat zorgt voor
instabiliteit, dat zorgt
bijvoorbeeld in België voor
Brussels Airlines voor heel veel problemen,
want die hebben in al die landen belangrijke
belangen. Dat lijkt klein, maar voor ons
is dat belangrijk. Dus wij willen dan wel
instabiliteit, dat heeft een voordeel.
Dus aan die eerlijke
handel zitten niet alleen nadelen,
zeg maar een hogere prijs van onze producten,
maar ook wel voordelen. We hebben nog niet
gehad over migratie, dat
lijkt dan heel ver van dit probleem
verwijderd, maar er is het eigenlijk niet.
Als je onze reportage van Open
Trainingschip bekijkt van Kasper
Goethals en je ziet wie
komt daar aan boord, dan zitten steeds meer
Malinese en mensen uit Burkina Faso
aan boord, het is een zism met elkaar
verbonden. Dat is ook wel belangrijk
dat we dat zien. Als voordeel,
als we volwassen omgaan met die landen, gaan we
op termijn ook wel een oplossing bieden
voor dat probleem, of een begin van de oplossing.
Ja, goeie taal. Dank je wel.
Graag gedaan.
Dit was vandaag

[Transcript] DS Vandaag / Is de rol van Frankrijk in Afrika uitgespeeld?

de dagelijkse podcast van de standaard.
Bedankt voor het luisteren. Volg ons
op Spotify, Apple podcast of
eender welk ander podcast platform.
In onze gratis FDS podcast
wil je niet alleen ons werk beluisteren,
maar ook de beste podcast tips
terugvinden. Alle credits van de podcast
die je net hoorde, vind je op standaard.be
het Schijne Streep podcast.
Reageer kan via podcast
at standaard.be